לב: לא היו כופתין פרק רביעי תמיד

אמר להו מי אכלי אינשי נהמא דדהבא. כלומר וכי מנהג בכאן לאכול לחם של זהב: אמרו ליה. אין מנהג בכאן לאכול לחם של זהב אבל בשביל כך שמנו זהב לפניך לאכול שהרי זה פלא לנו שבאת לכאן בשביל אכילתך וכי לא היה לך לחם לאכול במקומך שנתרחקת ממלכותך ובאת עד כאן ושאלת לחם לאכול לכך נתנו לך זהב וכסף שסטרים היינו [מ] שבאת בגלל זהב וכסף לכאן: כדנפיק ואתי. כשהיה יוצא מן העיר: כתב אבבא דמחוזא. כתב על שער העיר: אנא אלכסנדרום הויתי שטיא. שיתי שוטה מבלי לב להבין: עד דאתיתי. לכאן נשיא ולמדוני חכמה: יתיב אההוא מעיינא קאכיל נהמא. כלכך בני אדם שיושבים על המעיין ואוכלין שם לחם וכשהולכים לשמות שותים: הוו בהדיה גולדני. היה עמו דגים מלוחים: בהדי דמחווארי נפל בהו ריחא. בעוד שהיו רוחצים במים כדי להסיר מליחתם נפל בדגים ריח טוב ומעיין מגן עדן היה: אי"ד שקל מהנהו מיא טרא באפיה. רחץ פניו ולא עשה יותר: איכא דאמרי. הלך כמעיין עד דמטא לגן עדן שמשם היה נובע: רמא קלא. ואמר פתחו [לי] בכאן: אמרו ליה [והן השער לה'. לדיקים יבאו בו: אמר להו אנא מלכא אנא. וחשוב אצל מנו לי דבר אחד מגן עדן הואיל ואינכם רוצים לפתוח לי שער: יהבו ליה גולגלתא. נתנו לו ראש גולגולת: אתיה תקליה לכולהו כספא ודהבא דיליה לא הוה תקיל. היה נותן כל כסף וזהב שלו במאזנים מצד זה והגולגולת מצד זה ופעמ"כ היה מכבד יותר הגולגולת ולא היה מועלת דבר שיוקל כנגדה: אמר להם אלכסנדר מוקדון לרבנן מאי האי. שאיני יכול למצוא משקלו: אמרו ליה. גולגלתא של אדם בשר ודם שלא ישבע לעולם לשיקר משקלה כל כך שכל כסף וזהב היא מושכת אליה: א"ל מאי דהכי הוא. כמאי אצמין אם אמת אמת מדברים: שקלי שערא. [קח] מעט שער וכשיה שלא מוכל הגולגולת לראות אם תשבע ולא יכלה שום דבר לימשך אליה וימצאו משקלה: [לאלתר] תקל. כלומר כאותו דבר שקל כנגדה: חיינו דכתיב שאול ואבדון [מ] נגדו ועיני אדם לא תשבענה: כל העוסק בתורה שכינה שרויה עליו שנאמר קומי רוני בלילה. לעסוק בתורה: שפכי כמים לבך נוכח פני ה'. כלומר שכינה שרויה אצלך:

הדרן עלך לא היו כופתין

[מכאן ואילך הוא פירוש הרמב"ם ז"ל]

אמר להם המזונה. כבר נתבאר בגמ' ברכות [דף יא:] [ז] שהברכה הזאת שהיו מברכין תחלה היא אהבת עולם ואחר שהשמש זורח והאור מתפשט מברכין יוצר אור לפי שסדר ברכות אין מעבר כמו שנתבאר שם ומה שאמרו קרקוף עשרת הדברות בכל יום לפי שהם עיקר הדת ולאשיתו וכבר אמרו בגבולים בקשו לומר כן אלא שכבר בטולם מפני תרעומת המינין ולא בחר הבבלי מה היא תרעומת המינין אלא שנתבאר בתחלת ברכות בירושלמי ואמרו כדין היה שקורין עשרת הדברות בכל יום ויום אלא מפני מה אין קורין אותם מפני המינין שלא יהיו אומרים אלו לבדם מתנו למשה מסיני שנאמר אמר להו מי אכלי אינשי נהמא דדהבא אמרו ליה אלא אי נהמא בעית לא הוה לך באתרך נהמא למיכל דשקלית ואתית להכא כי נפיק ואתי כתב אבבא דמחווזא אנא אלכסנדרום מוקדון הויתי שטייא עד דאתיתי למדינת אפריקי דנשיא וילפת עצה מן נשיא כי שקיל ואתי יתיב אההוא מעיינא קא אכיל נהמא הוו בידיה גולדני דמלחא בהדי דמחווארי להו נפל בהו [מ] ריחא אמר ש"מ האי עינא מגן עדן אתי איכא דאמרי שקל מהנהו מיא טרא באפיה איכא דאמרי אידלי כוליה עד דמטא לפתחא דגן עדן רמא קלא פתחו לי בבא אמרו ליה [א] זה השער לה' וגו' אמר להון אנא נמי מלכא אנא מיחשב חשיבנא הבו לי מידי יהבו ליה [ב] גולגלתא חדא אתייה תקליה לכוליה דהבא וכספא דידיה בהדיה לא הוה מתקליה אמר להון לרבנן מאי האי אמרי גולגלתא דעינא דבישרא ודמא [ג] דלא קא שבע אמר להו ממאי דהכי הוא [ד] שקלי קלילי עפרא וכסייה לאלתר תקלא דכתיב [ה] שאול ואבדון לא תשבענה וגו' תנא דבי אליהו גיהנם למעלה מן הרקיע וי"א לאחורי הרי חשך תנא רבי חייא כל העוסק בתורה בלילה שכינה בנגדו שנאמר [ו] קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה' [ז] (וגו') [ח] אמר ר"א בן עזריה תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר [ט] וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך [י] [יא]:

הדרן עלך לא היו כופתין

[יב] **אמר** [א] להם המזונה ברכו ברכה אחת והם ברכו [ב] קראו עשרת הדברות שמע והיה אם שמוע ויאמר ברכו [ג] את העם שלש ברכות אמת וציב ועבודה וברכת כהנים ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא: **ב** [ד] אמר להם חדשים לקטרת בואו והפיסו זכה מי שזכה אמר להם חדשים עם ישנים [ה] בואו והפיסו מי מעלה אברים מן הכבש למזבח [ו] ר"א בן יעקב אומר המעלה אברים לכבש הוא מעלה אותן ע"ג המזבח: **ג** [ז] מסרום לחזנים היו מפשיטין אותם את בגדיהם ולא היו מניחין עליהם אלא מכנסים בלבד [ח] וחלונות היו שם וכתוב עליהם תשמיש הכלים: **ד** [ט] מי שזכה בקטרת הי נוטל את הכף והכף דומה לתרקב גדול של זהב מחזקת שלשה קבין והבזך היה בתוכו מלא

וכבר אמרנו זה בהלכות ירושלמי שהברנו אמ"כ אמר שהעם מברכין אלא ברכות שהם אמת ויציב ולא ומודים ושים שלום לפי שכולן תפלה על ישראל ועליהם אמרו וברכו את העם וכל זה היה בלשכת הגזית אבל ברכת הכהנים הידועה והוא יברכך ה' הרי הוא נאמר על מעלות האולם אחר גמר עבודת התמיד כמו שיתבאר בפרק שאחר זה וכבר באתי בסוף סוכה (דף נו:) שבכל יום שבת היה נכנס המשמר לעבודה ויוצא משמר שעבר וכבר באתי בגמ' ברכות (דף יב) הלכה אחת בעצמה ואמרו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששכן שמו בבית הזה הוא ישכן מיכם אהבה ואחוה ושלום ורעות: (מ) כבר באתי בשמ מיומא (דף סו.) שהקטרת לא היו מפילים עליה גורל אלא אותם שלא הקטירו אותה עדיין קודם לכן לפי שכל המקטיר אותה היה מלא בעמיני ומועלת פרנסתו ברווחה ולפיכך אמר תדשים לקטרת יפיסו ואם יתבאר שפיים הקטרת הוא הפיים הנלשיי אחר כך אמר תדשים גם ישנים טוא והפיסו מי מעלה אברים והוא הפיים הרמיני ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב: כבר באתי הלכה זו בגמ' (ב) כפורים ושם נתבאר שכל הכהנים האלו לובשים בגדי קדש במקדש ועומדים בלשכת הגזית כאילו הם קלת עגולה והממונה רומז אל האיש שמתחיל ממנו המנין והיה מסיר המלבשת מעל ראשו ואחר כך משיבה עליו ומטילים גורל ויעלו בגורל לעבודה והנשארים אלא זכו הם שמפשיטים אותם השמשן למקדש ואין מניחין עליהם אלא המכנסים ואח"כ לובשים בגדי חול שלהם ואח"כ מפשיטים המכנסים ומניחין כל בגדי כהונה בחלונות כמו שבארנו בסוכה (דף טו:): ומה שאמר וכתוב עליהם תשמישי הכלים לפי שהחלונות שהיו בהם מכנסים כתוב עליהם מכנסים ואשר בהם המלבשת כתוב עליהן מלבשת וכן כתוב ואבנט וקדר לפשת הבגדים הוא שילבש תחלה המכנסים אמרו (יומא דף כג: כה.) מנין אלא יהא דבר קודם המכנסים תלמוד לומר ומכנסי בד יהיו על בשרו ואח"כ יהיו הכתונת [ז] מוכר באבנט ומשים המלבשת על ראשו וילחוץ לך שתדע שהרמת הדשן תהיה בלוי ארבעה הכלים אף על פי שלא אמר הכתוב אלא שני כלים שנאמר ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד אבל אמרו ז"ל (שם יז: כג:) ולבש לרבות מלבשת ואבנט להרמה ומה שנאמר (ויקרא ו) ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים אינו רוצה לומר שיהיו בגדי חול אלא פחותים מהם בחשיבותם ושיהיה בגדי קדש אמרו מקום בגדים שפשט לבגדים שלבש מה להלן בגדי קדש אף כאן בגדי קדש אם כן מה תלמוד לומר אחרים אחרים פחותים מהם למה היו הבגדים שלובש בשעת הרמת הדשן פחותים מהבגדים שלבש בשעה שהיו מתעסקין בקרבן לא מחמת שמירת הבגדים שלא יבלו לפי שכבר הודעתיך שהעיקר במקדש אין עניות במקום עשירות אלא הטעם מה הוא שזכרו ואמרו (יומא שם) בגד שבשל בו קדירה לרבו לא יתנזג בו כוס לרבו וכבר יגאנו מכוונת ההלכה אבל היא כוונת המסכתא: מלא

עין משפט נר מצוה

א א מי"י פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הלכה ד:
ב ב ג מי"י פ"ד מהלכות תמידים ומוספין הל' ו ה:
ג ד מי"י שם פ"ד הל' ב:
ד ה מי"י פ"ט מהלכות המקדש הל' ה:
ה ו מי"י פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה ד:

שיטה מקובצת

מ) ריחא. ס"א רוחא:
נ) ליה חד גולגלתא דעיינא תקליה תיבות חדא אתיה נמחק:
ג) דמא הוא דלא:
ד) הוא אמרו ליה שקלי:
ה) בגיך אל תקרי בניך אלא בתיך שלום רב לאוהבי תורה:
ו) וקראו עשרת הדברים ושמע והיה: ז) ברכו שלש על תיבות אתו העם נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו:
ח) היינו בגלל זהב וכסף באת לכאן תיבת שבאת נמחק: ט) ואבדון ועיני על תיבת נגדו נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: י) ברכות סס"ק שהברכה:

פי' הראש

גילדנא מלוחים. דגים מלוחים: בהדי דמחווור להו. כמתלו לחם כמין המעין: נפל להם [רוחא]. רוח מים: האי מעיינא מגיע קא אתי. ממקור עין המים: משא בהו אפיה. רחץ כסה פניו: אידלי בוליה. הלך למעלה על שפת הנהר עד שהגיע לשערי ג"ע: יהבו ליה גלגלתא חדא. גלגל עיני של אדם: [תקליה לכולי] כספא כו'. שקול כנגד כל כסף וזהב שלו היה אותו גלגל של עין: גלגלא דעינא דבשרא ודמא דלא שבע. עיני של אדם לא תשבע שאר חטו סימן שקול כנגד כל כסף וזהב שנטלה כן עינו לא שבעה עד שהלכת מעבר להרי חושך: שקיל קליל עפרא כסויי ולאלתר תקל. כסה כמעט עפר ולא תקל וכסומן שעיני של אדם לא תשבע עד שיעות ויכסוהו בעפר: גיהנם למעלה מן הרקיע. מנהר דיסר ז) שבא מזיעין של חיות של רשעים וחוזר: לאחורי הרי חושך. דכתיב (ישעיה ס) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים: קומי רוני בלילה. לעסוק בתורה: ולא תהיה טעם פני ה':

הדרן עלך לא היו כופתין

[מ"א] אמר להם המזונה. הוא ממונה לכן לפדר עשרת היום ואמר להם לאחר שבאו ללשכת הגזית שתפלתו של אדם נשמעת ממקום ד' אמות של תורה: ברכה אחת. פליני בס"ק דברכות (דף יא:): איכא מ"ד יוצר אור

מסורת הש"ס

ז) כע"י ליתא. ב) ברכות סד. כריתות כח: מיר סו: יומא קכ: [ובכל המקומות שם מיתא אי"ר אלעזר אי"ר חנינא גם בע"י דיסמ"ל מיתא כן]. ג) [ברכות שם מנוסר יותר אל תקרי בניך אלא בונין וכן ל"ל הכתן]. ד) ברכות יא:. ה) יומא סו. ו) [יומא כד:]. ז) ל"ל ואח"כ מוכר בתמנו ומקיף המלבשת.

הגהות הב"ח

(מ) מפרש ד"ה אמר לסם וכו' ושלוט וריעות הפ"ד ואח"כ מ"ס הדשים לקטורת כבר נאמרו: (ב) ד"ה כבר וכו' בגמרא יומא ושם מתאר:

תורה אור השלם

א) זֶה הַשַּׁעַר לַיְ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ:
[תהלים קיח, כ]

ב) שָׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן לֹא תִשְׂבַּעְנָה וְעֵינֵי הָאָדָם לֹא תִשְׂבַּעְנָה:
[משלי כז, כ]

ג) קוּמִי רֹנִי בַלַּיְלָה לְרֹאשׁ אַשְׁמֻרוֹת שִׁפְכִי כַמַּיִם לְבָךְ נֹכַח פְּנֵי אֲדֹנָי שְׂאִי אֵלָיו כַּפָּיִךְ עַל נֶפֶשׁ עוֹלָלַיִךְ הָעֲטוּפִים בְּרָעָב בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת:
[איכה ב, יט]

ד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ וְרֹב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ:
[ישעיה נד, יג]

רבינו גרשום

ואליסיות עצה מן נשיא. דאמרו ליה אי את נצח לן לא תתכבד בכך: גילדני. דגים מלוחין: בהדי דמחווארי להו. כמיא נפל בהו רוחא ותיר: טרא באפיה. רחץ פניו בהן: אידלי בוליה. שעלה לראות מאידה מקום הנהר יצא עד דמטא לפיתחא דגן עדן: שקל קלי עפרא כסויה לאלתר תקלא. כלומר לאחר שאדם מת ואינו רואה כלום אינו תומה ומיד הוא כשאר עפר ונשקל: גיהנם מן הרקיע. מנהר דיגור דכתיב הנה סערת ה' חמה על ראש רשעים יחיל: ויש אומרים אחורי הרי חשך. כדכתיב כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה:

סליק מסכת תמיד

[ז] שמות. שלא הגיע זמן ק"ש כדאמרינן במסכת יומא (דף לז:): הקורא עם אנשי משמר לא יצא ידי חובתו (וסס) היו ערוכים לקרבנים קודם הזמן כדי לעסוק בעבודת התמיד: ר"ג וברבו ג' ברכות אמת וציב ועבודה וברכת כהנים. כי לא היה להם פנאי להתפלל י"ח ברכות והיו מתפללים לה שיהא קרבן רים ניחוח ולא היו אומרים והשב את העבודה לדביר וגם לא היו מסיימין ומתחיל שבועתו לעין אלא שאותן לבדן בלילה עבודת פמ"ש שוקן לעין: וברכת כהנים. היו אומרים אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו כו' ומתפללין על נשיאות כפים שים לסס לעשות אחר הקטרת אחרי תמיד שיכנס הקב"ה ע"י לברך את ישראל כדרך שיתפללו לה על עבודת התמיד אבל לא היו עושין פתח עד אחר הקטרת כדתנן לקמן [דף לג:] כדכתיב וירד מעשות את הטעלה ואח"כ ורפא אסכן אם ידיו ואל אם הטעם ויברכהו ואל שיהא עושין כפים פתח בשעת הברכה ועושין כפיהן פעם שנית אחר הקטרה דהא תנן במסכת תענית [דף ה:] מג' פרקים הכהנים עושין את כפיהם בשחרית ומוסף ונעילה וא"ר חול"ל ד' פרקים אלא היו אומרים ברכה עד שמגיעים לפסוקים ומהלגין הפסוקים ואומרים שים שלום. ויש פפרים דגרסי ואברכו את העם ב' ברכות וא"ר לוי הלא היו עושין כפיהן לברך את העם כדפרשתי ואין לפרש את העם לעמר עם העם שהיו מברכין עמהם דהא אמרינן הקורא את שמע עם אנשי משמר לא יצא ולמה היו אומרים אמת ויציב מאחר שלא קראו את שמע וגם למה התפללו הלא וברכת כהנים קודם שיתפללו י"ח ברכות: מוטיפין ברכה אחת למשמר היוצא. ממנו היוצא מוקיף אותה הברכה ועליו מוטלת והוא משמר שעבד בעבודת שעברה ויום שוטין עבודת הבקר ואח"כ עוברין משמר הנכנס ומשמר היוצא מברכין אותו ואומרים מי ששכן [את שמו] בבית זה [הוא] יכבין [בגימטס] להבה ואחוה ושלום ורעות: [מ"ב] חדשים לקטרת. כי עבודת הקטרת היתה מעשרת כדכתיב (דברים לג) ישימו קטרה [מ]לפנך וגו' ומכך ד' חלקי לכך היו מחזירין כל פעם אחר חדשים כדי שיתפעדו: מי מעלה אברים מן הכבש כו'. כהן אחד היה מעלה את כולן: הוא מעלה אותן. כל כהן והכהן מתנדים שזכו כהן: [מ"ג] מסרום לחזנים. שמשים מסורים לכלנים את הכהנים: משפשטין אותן את בגדיהן. כמס' יומא [דף כד:] פליני אמוראי בחיה בגדים היו מפשיטין ר"ל אמר בגדי חול היו מפשיטין ואותן שזכו בעבודה היו עושין מכנסי חול ולובשין מכנסי קדש כי סם קודמין לכל הבגדים כדכתיב (ויקרא טו) ומכנסי בד יהיו על בשרו ואח"כ הכתנים מפשטין בגדי חול מעליהם ולא היו מניחין עליהם אלא מכנסי קדש שלבשו ואח"כ מלבשין אותן בגדי קדש. ודע שאת אמר בגדי קדש הם מפשטין ואותן שלא לבשו מפשטין מעליהם בגדי קדש שלבשו להפיס כהן ומניחין עליהם מכנסי קדש כדי שלא יעמדו ערומים ומלבשין אותן בגדי חול. ואח"כ מפשטין מכנסי קדש ולובשין מכנסי חול: וחלונות היו שם. כלשמת הגזית כמותה: תשמיש הכלים. זה לאמנו וזה לכתונת ואבנט ומה כלי קדר: [מיד] והבזך. הוא כף קטן:

חשק שלמה על פי' הראש ז) [כ"ל שכ"ל שבא מזיעתן של חיות ולשיקן שפך על ראש רשעים כדכתיב (ירמיה כג) על ראש רשעים יחול ועיי' בגיגה יג:].

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com